

چرا آمریکا با لغو معافیت خریداران نفت ایران هم به اهداف خود نمی‌رسد؟

فعلا نیازی به بستن تنگه هرمز نیست

آمریکا پایان معافیت‌های خرید نفت ایران را اعلام می‌کند؛ این خبری بود که زمزمه‌های آن روز گذشته سروصدای زیادی به پا کرد و رسانه‌های بین‌المللی و داخلی به نقل از واشنگتن پست نوشتند: «مایک پمپئو، وزیر خارجه آمریکا اعلام می‌کند که از روز دوم ماه می، واشنگتن دیگر هیچ‌گونه معافیت تحریمی جدیدی به کشورهایی که دارای معافیت برای خرید نفت از ایران بودند، اعطا نخواهد کرد.» این خبر بعد از ظهر دیروز که پمپئو در مقابل خبرنگاران حاضر شد و از پایان معافیت‌های تحریم نفتی ایران سخن گفت، به واقعیت پیوست. کاخ سفید هم در بیانیه‌ای اعلام کرد ترامپ تصمیم گرفته دیگر معافیت از مجازات بابت خرید نفت از ایران را که ماه می تمام می‌شود، تمدید نکند. این تمهیدات برای این است که صادرات نفت ایران به صفر رسیده و اصلی‌ترین درآمد آن گرفته شود. با اعلام پمپئو روشن شد که تصمیم آمریکا برای پایان معافیت‌ها از تحریم‌های نفتی جدی است؛ تصمیمی که اگرچه اراده‌اش از همان آغاز به کار ترامپ و حتی پیش از آن نیز در مجموعه حاکمیت آمریکا وجود داشت، اما به نظر می‌رسد عملی کردن آن به این سادگی‌ها نباشد. لااقل واقعیت‌های بازار که این‌گونه می‌گوید و نشان می‌دهد پیچیدگی‌های فضا پیش از این حرف‌ها است. «فرهیختگان» در گزارش پیش‌رو سایه‌روشن‌های پایان معافیت‌ها از تحریم‌های نفتی را بررسی می‌کند، فعلا نیازی به بستن تنگه هرمز نیست.

نقش ونزوئلا و لیبی در ناهمواری‌های تحریم نفتی ایران

آرزوهای مقامات کاخ سفید برای به صفر رساندن فروش نفت ایران همان‌طور که گفته شد، با موانعی جدی مواجه است که از قضا رفع آنها چندان در محدوده اختیار و توان ایالات متحده نیست. یکی از این موانع خلائی است که حذف نفت ایران در بازار جهانی پدید می‌آورد؛ خلائی که اگرچه پمپئو گفت دولت آمریکا تلاش می‌کند به اتکای عربستان و امارات، تأثیرگذاری آن بر بازار نفت را به حداقل برساند و مشکلی پیش نیاید، اما تنها در یک فقره، همزمانی آن با کاهش عرضه از سوی ونزوئلا و لیبی به‌عنوان دو صادرکننده نفت در بازار جهانی، محاسبات را قدری پیچیده‌تر می‌کند. عرضه و تقاضا دو متغیر تعیین‌کننده در بازار جهانی و قیمت تمام‌شده نفت است و شرایطی که لیبی با جنگ داخلی مواجه است و ونزوئلا نیز با یک بحران سیاسی دست و پنجه نرم می‌کند، کاهش عرضه تنها یک معنی می‌تواند داشته باشد و آن یک معنی عبارت است از افزایش قیمت نفت. ونزوئلا چند ماهی می‌شود که به صحنه درگیری مادورو و خوان گویایدو، رئیس مجلس این کشور تبدیل شده است. سرنوشت ونزوئلا در میانه کشمکش‌ها میان این دو همچنان نامعلوم است و این تازه فارغ از تحریم‌های نفتی‌ای است که آمریکا علیه این کشور و دولت مادورو اعمال کرده است. در چنین شرایطی به نظر می‌رسد چنانچه فرجام این مناقشه به سود جریان غرب گرا رقم بخورد، آمریکا ضمن رفع تحریم‌ها، دست کاراکاس را برای افزایش صادرات نفت باز خواهد گذاشت. این سناریو به‌طور حتم، منافع ایران در حوزه تأمین عرضه نفت در بازار جهانی را به خطر خواهد انداخت. از سویی دیگر تثبیت دولت ضدآمریکایی مادورو اگرچه در فضای مناسبات بین‌المللی به سود ایران خواهد بود، اما در چنین سناریویی صورت مطلوب آن خواهد بود که کاراکاس امور خود را با حجم صادرات کنونی گذرانده و تکیه چندانی به بازار غیررسمی نداشته باشد و وارد رقابت با ایران در این بازار نشود. لیبی هم وضعیت متفاوتی ندارد؛ از سویی به قدرت رسیدن نیروهای ارتش ملی به فرماندهی خلیفه حفتر- که از حمایت آمریکا بهره می‌برد- عرصه را برای صادرات نفت مرغوب این کشور باز خواهد کرد و از دیگر سو تثبیت دولت وفاق ملی و محدودیت‌های بین‌المللی احتمالی در پی آن، روی آوردن طرابلس به بازار غیررسمی نفت و به بیان دقیق‌تر تشدید رقابت‌ها در این بازار را محتمل می‌کند.

راهبرد تأمین امنیت انرژی مانع کاهش صادرات نفت ایران

تهدید آمریکا درخصوص وضع تحریم‌های شدیدتر علیه ایران به صورت رسمی اعلام کرد که «به‌رغم تحریم‌های آمریکا دهل‌ی نو برای تأمین نیاز خود به انرژی به واردات نفت از ایران ادامه می‌دهد.» رابین کومار تأکید داشت که در راستای دستیابی به امنیت انرژی، ارتباط خود را با کشورهای مختلف حفظ می‌کند. این موضع دهل‌ی چنان قاطع بود که تهران قابل‌اعتمادترین تأمین‌کننده انرژی برای هند خوانده بود. ترکیه نیز به‌عنوان کشوری که تمام نیازهای انرژی خود از جمله نفت و گاز را از واردات تأمین می‌کند، در این راستا به‌شدت به همسایه خود یعنی ایران وابسته است. از این رو همجواری و رمز مشترک علاوه‌بر کیفیت نفت ایران باعث شده واردات نفت ایران برای این همسایه ترک‌نشین غیرقابل چشم‌پوشی باشد. به عبارت دیگر، ایران یکی از بزرگ‌ترین تأمین‌کنندگان نفت ترکیه است و عدم واردات نفت از ایران اقتصاد این کشور را با مشکلات جدی مواجه خواهد کرد. از این رو چاووش اوغلو، وزیر خارجه ترکیه، پیش از این به صراحت اعلام کرده بود خود را ملزم به تحریم‌های وضع‌شده یک کشور علیه یک کشور دیگر نمی‌دانند. از طرف دیگر کنش‌های اخیر ایالات متحده و ترکیه درخصوص تسلیحات نظامی این کشور نیز تا آنجا پیش رفته که آمریکا ترکیه را به

کارشناسان معتقدند ساده‌انگانه است که انرژی و به‌طور خاص نفت و خرید آن را توسط کشورهای یک مقوله صرفا اقتصادی ببینیم، چراکه مساله انرژی برای کشورها بیش از آنکه جنبه اقتصادی داشته باشد، مقوله‌ای راهبردی است. از منظر ملاحظات راهبردی، وابستگی به یک قطب قدرت نفی می‌شود. با این نگاه در پازل طراحی‌شده توسط ایالات متحده، امنیت انرژی کشورها تهدید و به خواست آمریکا محدود می‌شود و همین موضع می‌تواند به باشنه آشیل آنها تبدیل شود، از این رو در عمل کشورها به خواست ایالات متحده و صفر کردن واردات نفت از ایران تن نخواهند داد. به‌خصوص اینکه در گذشته نیز این اتفاق افتاده و حتی در موقعیت‌های مختلف اظهارنظر سران کشورها این گزاره را تأیید کرده است. در همین راستا روز گذشته سخنگوی وزارت امور خارجه چین در واکنش به عدم تمدید معافیت‌های آمریکا برای واردات نفت از ایران به صراحت اشاره داشت که «یک همواره با اعمال تحریم‌های یکجانبه آمریکا علیه ایران مخالفت کرده است.» گنگ شائونگ همچنین گفت: «همکاری‌های چین با ایران شفاف، قانونی و مشروع بوده و لذا باید محترم شمرده شود.» وی در گفت‌وگو با روزنامه دلی نیوز هم تأکید کرد: «همکاری وادجانه چین با ایران مطابق قانون است.» چین را

سناریوهای محتمل پیش روی ایران

نتیجه‌نهایی عدم تمدید معافیت تحریمی ایران برای هشت کشوری که از مجموعه تحریم‌های ایالات متحده معاف بودند، حداقل در دو صورت قابل جمع‌بندی است؛ اول اینکه ایالات متحده مانند آنچه که در مورد سپاه انجام داد، بیشتر از آنکه تصمیم به اقدام عملیاتی داشته باشد، با هدف مدیریت افکار عمومی با پیش‌گذاشته و به کشورها برای به صفر رساندن خرید نفت از ایران آجتان فشار جدی وارد نکند و صورت دوم اینکه با تمام قوا وارد میدان شود و عزم به صفر رساندن فروش نفت ایران را داشته‌باشد. قاعدتاً شرایط از این دو حالت خارج نیست، اما اینکه درگیری نهایی در هر کدام از این دو به چه سرنوشتی خواهد رسید، قابل ارزیابی است. اول: آمریکانشان داده که برخلاف گذشته توان محقق ساختن اراده‌های خود را ندارد، علاوه‌بر اینکه در شرایطی مانند ماجرای تروریستی خواندن سپاه بیشتر از آنکه نیت اعمال فشار یا آغاز جنگ و درگیری داشته‌باشد، بنای عملیات روانی داشته و احتمال آن می‌رود که امروز و در ماجرای به صفر رساندن فروش نفت ایران به دلایلی از جمله احتمال افزایش قیمت نفت در بازارهای جهانی و تأثیر در قیمت‌فراورده‌های سوختی در آمریکا یا ایجاد درگیری با کشورهایی چون چین، اساساً در این مسیر اقدام عملیاتی نکند. این احتمال هرچند که بعید است، اما ممکن است به خاطر جلوگیری از تنش به‌ویژه در آستانه انتخابات ریاست جمهوری آمریکا محقق شود و ترامپ برای جلوگیری از نارضایتی داخلی وارد فاز عملیاتی جدی در فشار به خریداران نفت ایران نشود. دوم: سناریوی دوم اصرار عملی آمریکا بر به صفر رساندن فروش نفت ایران است؛ اتفاقی که احتمالاً انجام خواهد شد که در این صورت باید نتیجه این اقدام و احتمالاً موفقیت ایالات متحده را بررسی کرد. ۱- در دوره قبلی تحریم‌ها علاوه‌بر آمریکا، اتحادیه اروپا و شورای امنیت سازمان ملل نیز ایران را تحریم کرده بودند و همگی بنای این را داشتند که ایران را به شرایطی شبیه شرایط عراق و ماجرای نفت در برابر غذا برسانند. در آن شرایط ایالات متحده به مراتب منسجم‌تر از امروز عمل می‌کرد و وزرای خارجه و خزانه‌داری آن با سفر به بسیاری از کشورها برای همراهی با تحریم‌ها تلاش کردند. در آن شرایط به گواه

رستم قاسمی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

ادعای آمریکا با واقعیت بازار انرژی انطباق ندارد

رستم قاسمی، وزیر نفت دولت دهم در گفت‌وگو با «فرهیختگان» یادآور شد: «آمریکایی‌ها در واقع از ادوار گذشته نشان دادند که فکرمی‌کنندقیم‌دنباهستند. یک سال است که آمریکا از برجام خارج شده و منتظر بود که با خروج از توافق هسته‌ای ایران دچار فروپاشی شود و با توجه به تحریم‌های شدید به‌خصوص در حوزه نفتی و بانکی اقتصاد ایران فلج شود. عموماً هم این‌گونه تحریم‌ها بیش از یک سال دوام نمی‌آورد؛ با این حال در حال حاضر بیش از یک سال از این تحریم‌ها گذشته و نه‌تنها اقتصاد ایران دچار فروپاشی نشده که از فرصت تحریم‌ها نیز در این مدت استفاده کرده است. باید توجه داشت که ایران یک کشور تک‌محصولی نیست و اقتصاد ما صرفاً به نفت اتکا ندارد. ایران یک کشور تولیدی و چندمحصولی

